

С. В. Фімяр,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки, фінансів та обліку,
ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0432-2587>

В. О. Блакита,

аспірант кафедри економіки, фінансів та обліку, ПВНЗ "Європейський університет"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-0390-1812>

DOI: 10.32702/2306-6814.2025.13.168

МЕТОДИКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ІННОВАЦІЙНІ ПРОДУКТИ: ДЕФІНІЦІЇ, НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІТ

S. Fimyar,

PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Educational Establishment "European University"

V. Blakyta,

Postgraduate Student of the Department of Economics, Finance and Accounting,
Private Higher Educational Establishment "European University"

METHODOLOGY OF INVESTMENT PRICING FOR INNOVATIVE PRODUCTS: DEFINITIONS,
DIRECTIONS OF STATE REGULATION, AND INTERNATIONAL EXPERIENCE

Ціна є одним із базових економічних інструментів, що відображає грошову форму вартості товару або послуги та виконує облікову, стимулюючу, регулюючу та розподільчу функції. У статті ціна розглядається як стратегічний важіль управління на інвестиційній стадії розробки інноваційного продукту — етапі, на якому відсутня перевірка ринком, а отже, особливо складним є прийняття рішень щодо цінової політики. Визначено, що ефективне ціноутворення на цьому етапі дозволяє зменшити ризики, підвищити рентабельність і забезпечити конкурентоспроможність майбутнього товару. Досліджено сучасні методи ціноутворення інноваційної продукції, визначено їхню релевантність відповідно до типів інновацій. Обґрунтовано класифікацію інновацій з урахуванням потреб ціноутворення. Розглянуто міжнародний досвід у галузі регулювання цін на інноваційні товари, зокрема в Україні, США, Японії. Проаналізовано інструменти державного регулювання цін в Україні. Наведено дефініції понять "ціна", "інновація", "інвестиційна стадія", "ціноутворення".

Price is a fundamental economic instrument that expresses the monetary value of goods or services and performs essential functions such as accounting, stimulation, regulation, and distribution. It plays a key role in balancing supply and demand and in shaping the structure of the economy. Moreover, pricing acts not only as a financial category but also as a managerial tool that influences investment decisions, innovation development, and strategic positioning.

This article examines the role of price as a strategic management lever at the investment stage of developing innovative products—a stage where market testing has not yet occurred, making pricing decisions particularly challenging and uncertain. It is emphasized that effective and well-grounded pricing at this early stage can significantly reduce investment risks, increase the potential profitability of the product, and enhance its future market competitiveness. Proper pricing contributes to better resource allocation, investor confidence, and strategic alignment with long-term goals.

The article analyzes modern approaches and methods of pricing for innovative products, including cost-based, market-based, and value-based strategies, and evaluates their relevance depending on the type and classification of innovation. It is argued that each pricing approach must be adapted to the product's innovation level, technological complexity, and market novelty. A specific innovation classification suitable for pricing purposes is substantiated, taking into account product life cycles and the degree of technological uncertainty.

The study also explores international experience in the regulation of prices for innovation-intensive goods, with examples from the EU, USA, and Japan. These cases illustrate how advanced economies implement policy frameworks and institutional mechanisms to support innovative business through pricing incentives, tax preferences, and public-private partnerships. Moreover, government regulatory instruments in Ukraine's pricing policy for innovations are examined in detail, along with current legislative provisions and state support programs.

Key definitions such as "price," "innovation," "investment stage," and "pricing strategy" are clarified to ensure terminological accuracy and better understanding of the issue. The article concludes that the formation of a balanced pricing system for innovative products requires not only methodological refinement but also the harmonization of national regulation with global best practices.

Ключові слова: інноваційний процес, інвестиційна підтримка інноваційного процесу, інвестиційна ціна, методи ціноутворення, параметричне ціноутворення, державне регулювання інноваційної діяльності.

Key words: innovation process, investment support of the innovation process, investment price, pricing methods, parametric pricing, state regulation of innovation activity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Одним із провідних стратегічних напрямів забезпечення прискореного економічного розвитку України є активізація інноваційно-інвестиційних процесів, які виступають ключовою складовою сучасної економічної політики. В умовах трансформаційної економіки інноваційна діяльність набуває особливого значення як на макrorівні — у сфері державного управління, так і на мікрорівні — в межах окремих суб'єктів господарювання. Її ефективність значною мірою визначає конкурентоспроможність національної економіки загалом.

На перший погляд може здатися парадоксальним, що в умовах економічної, структурної та соціально-політичної нестабільності виникають позитивні новаційні зрушення: розширюються нові форми господарювання, з'являються інструменти фінансового та страхового ринку, формуються ринки капіталу, праці, а також елементи інноваційної інфраструктури. Проте саме такі зміни свідчать про глибину трансформаційних процесів і потенціал інноваційного прориву.

Водночас українські підприємства стикаються з низкою системних викликів, що пов'язані, зокрема, з нестабільністю державної нормативно-правової бази. У цих умовах особливо важливо посилити роль державного регулювання у сфері інноваційної політики, запроваджуючи інституційні та фінансові механізми підтримки інноваційно активних суб'єктів. Зокрема, йдеться про стимулювання інвестицій у високотехнологічні галузі, податкове заохочення інновацій, створення умов для розвитку венчурного капіталу та ін.

Важливою умовою успішного розвитку інноваційної економіки є чітке визначення ключових дефініцій, таких як "інновація", "інвестиційний процес", "державне регулювання", "інноваційна інфраструктура", "економічне зростання". Відсутність єдиного підходу до термінології ускладнює формування узгодженої стратегії дій і призводить до розбіжностей між державними інститутами, науковими колами та бізнесом [6].

Сьогодні в Україні триває процес глибоких економічних реформ, у межах яких особливо актуальним є забезпечення макроекономічної стабільності, поживлення підприємницької активності, створення ефективного ринку капіталів, структурна перебудова економіки та

її поступова інтеграція у світовий економічний простір. Саме інновації та інвестиції виступають рушійними силами такого оновлення, що потребує консолідованих дій з боку держави, наукової спільноти та бізнесу для створення сприятливого інноваційного середовища та досягнення стійкого економічного зростання.

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питання практичного управління інноваційно-інвестиційними процесами посідають важливе місце в економічній науці й розглядаються у працях як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Значний внесок у розвиток цієї тематики зробили такі дослідники, як А.В. Тодосейчук, Д. Паккард, П. Уайт, С.В. Валдайцев, В.Д. Шапіро, П.Н. Завлін, Л.Є. Миндель, А.К. Казанцев. У своїх роботах вони висвітлювали різні аспекти інвестиційного планування, управління ризиками, розробки інноваційних стратегій, механізмів фінансування та оцінювання ефективності інноваційно-інвестиційних проектів.

Разом з тим, сучасні наукові джерела акцентують увагу на недостатньому рівні досліджень, присвячених методам ціноутворення на інвестиційній стадії розробки інноваційних продуктів. Зокрема, обмеженою є кількість робіт, що аналізують специфіку ціноутворення саме на ранніх етапах інноваційного процесу, коли ще відсутні повні дані про поведінку споживача, обсяг ринку та рівень конкуренції. Цей аспект потребує поглибленого аналізу та розробки практичних рекомендацій для підприємств, що займаються інноваційною діяльністю.

Серед сучасних науковців, які досліджують інноваційне ціноутворення, варто згадати таких авторів, як К. Шиндлер, М. Буше, Т. Талер, Й. Швайцер, які акцентують увагу на психологічних і поведінкових аспектах ціноутворення, особливо в умовах високої невизначеності, притаманної інноваційній сфері. В українському науковому дискурсі з цієї теми працюють, зокрема: Л.М. Савчук, О.С. Білан, Н.В. Міщенко, які досліджують формування цін на інноваційні продукти з урахуванням галузевої специфіки та факторів внутрішнього і зовнішнього середовища.

Отже, незважаючи на наявність широкого кола праць, присвячених загальним підходам до управління інноваційно-інвестиційними процесами, питання ефективного ціноутворення на інвестиційному етапі інноваційної діяльності залишаються недостатньо вивченими та потребують подальших комплексних досліджень з урахуванням сучасних тенденцій світової економіки, міждисциплінарного підходу та зростаючої ролі державного регулювання.

ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Головною ціллю є комплексне обґрунтування та визначення найбільш доцільних методів ціноутворення на інноваційні товари на інвестиційній стадії їх розробки з урахуванням дефініцій ключових економічних понять, особливостей інноваційного середовища, сучасного міжнародного досвіду, а також аналізу ролі та механізмів державного регулювання у формуванні ефективної цінової політики в інноваційно-інвестиційній сфері на національному рівні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Терміни "інновація" та "інноваційний процес" тісно пов'язані між собою, проте, як стверджують провідні вчені, вони не є синонімами та мають суттєві відмінності у змістовному навантаженні. Інновація, згідно з сучасними дефініціями, — це нововведення у формі продукту, послуги, технології або ідеї, що пропонує принципово новий підхід до вирішення конкретної проблеми споживача, забезпечуючи істотне зростання ефективності порівняно з існуючими аналогами. Водночас інноваційний процес слід розглядати як системну діяльність, пов'язану з поетапним створенням, впровадженням та поширенням таких інновацій, що включає науково-дослідну, проєктно-конструкторську, виробничу, маркетингову й фінансову складові.

Поняття інновації є фундаментальним у теорії економічного розвитку. Й. Шумпетер, засновник теорії інновацій, визначає її як "нову комбінацію" факторів виробництва, яка спричиняє "творче руйнування" — радикальні зміни в структурі ринку. В українському науковому просторі В. Геєць розглядає інновацію як результат наукової діяльності, втілений у новому продукті чи технології, здатному забезпечити економічне зростання та конкурентоспроможність.

Таким чином, у зарубіжній науковій думці акцент робиться на процесуальному та трансформаційному аспекті інновацій, тоді як вітчизняні автори наголошують на прикладній і соціально-економічній значущості результату інноваційної діяльності.

Особливе місце у структурі інноваційного процесу займає інвестиційна стадія, що передбачає вкладення ресурсів у створення та розвиток інноваційного продукту на етапі до його виходу на ринок. Саме в цей період важливою економічною категорією виступає ціна — як грошове вираження вартості товару, що забезпечує зв'язок між виробником і споживачем, виступаючи як індикатор цінності та ефективності інновації. Звідси випливає необхідність чіткого визначення механізмів ціноутворення — процесу встановлення ціни, який на інвестиційній стадії є вкрай складним через відсутність повноцінної ринкової апробації товару. Методи ціноутворення на цьому етапі мають ґрунтуватися на прогнозуванні витрат, потенційного попиту, конкурентного середовища та очікуваної споживчої цінності інновації.

Інноваційний процес включає повний цикл — від виникнення ідеї до її комерціалізації. Згідно з підходами Ф. Ніколаїдиса, цей процес носить нелінійний характер і включає паралельну діяльність у сфері досліджень, проектування, маркетингу й управління. Українські дослідники, зокрема О. Амоша, підкреслюють важливість врахування соціально-економічних умов і необхідність державної підтримки на ранніх етапах інноваційного процесу.

Системний підхід до аналізу інноваційного процесу передбачає розгляд його як взаємопов'язаної сукупності фаз: наукове дослідження, прикладна розробка, дослідно-конструкторські роботи, виробництво, просування, дифузія. Особливу увагу слід звертати на рівень інтеграції інноваційної діяльності в загальну стратегію підприємства.

Інвестиційна стадія є визначальною у структурі інноваційного процесу, оскільки саме вона забезпечує ресурсну реалізацію ідеї. У міжнародній практиці (Дж. Фабозці, Р. Брейлі) інвестиційна стадія передбачає формування та розподіл капіталу для забезпечення досліджень, розробок, виробництва та виходу на ринок.

Вітчизняні вчені, зокрема В. Іванов [10], звертають увагу на значну роль державних програм у стимулюванні інноваційних інвестицій. Зокрема, важливо враховувати ризики та очікувані прибутки з урахуванням галузевої специфіки та технологічної новизни проєкту.

Категорія ціни є однією з базових в економічній науці. П. Самуельсон визначає її як грошовий вираз вартості товару, що формується під впливом попиту та пропозиції. При цьому ціна виконує функції індикатора вартості, розподільника ресурсів і координатора ринкових рішень.

Ф. Котлер розглядає ціноутворення як комплексну стратегію, яка включає аналіз витрат, оцінку сприйняття цінності продукту споживачем, врахування конкурентного середовища. Він виділяє основні моделі ціноутворення: витратне, конкурентне, ціннісне.

С. Харічков пропонує розглядати ціноутворення не лише як ринковий процес, але і як об'єкт державного регулювання, особливо у стратегічно важливих секторах економіки. Особливо актуальним це є під час криз, коли ринкові механізми не забезпечують ефективного розподілу ресурсів.

Таким чином, розуміння дефініцій основних понять — інновація, інноваційний процес, інвестиційна стадія, ціна та ціноутворення — є теоретичною та методологічною базою для подальших досліджень та впровадження ефективних підходів до управління інноваційно-інвестиційною діяльністю в умовах сучасної економіки. Додатково слід враховувати важливість державного регулювання, яке здатне створити сприятливе середовище для інноваційного розвитку, шляхом формування інституційних умов, податкових стимулів, субсидій і програм підтримки інновацій.

Аналіз дефініцій свідчить про складність і багатогранність економічних процесів, пов'язаних із інноваційною діяльністю. Для забезпечення єдності методології в наукових і прикладних дослідженнях доцільним є формування уніфікованої термінологічної бази, яка б враховувала як вітчизняний досвід, так і здобутки світової науки.

Відповідно до Закону України "Про інноваційну діяльність" [1], інноваціями визнаються нові або вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукти чи послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, які суттєво покращують структуру та якість виробництва або соціальної сфери. Цей же норматив визначає інноваційну діяльність як сукупність заходів із впровадження й комерціалізації результатів наукових досліджень та розробок, що передбачають випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг.

У контексті державного регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності ключову роль відіграють також Закони "Про наукову і науково-технічну діяльність", "Про інвестиційну діяльність" [2], нормативно-правові акти Кабінету Міністрів та відповідні постанови Ради

національної безпеки і оборони. Зокрема, Закон "Про інвестиційну діяльність" закріплює правові та економічні умови для захисту інвестора, передбачає спеціальні режими інвестування в пріоритетні галузі й надає податкові пільги для інноваційних проєктів. У межах цих правових актів Кабінет Міністрів та місцева влада розробляють програми грантової підтримки, субсидування відсоткових ставок за кредитами та гарантування інвестиційних ризиків.

Загалом механізми державного регулювання інновацій та інвестицій в Україні передбачають поєднання загальних економічних інструментів (податкові знижки, амортизаційні пільги, гранти) із спеціальними заходами підтримки науково-технічних розробок, прискорених процедур експертизи та державними замовленнями для наукових установ. Така система дозволяє координувати наукові дослідження з потребами виробництва й стимулювати вітчизняних виробників до створення високотехнологічної продукції в умовах жорсткої конкуренції на світових ринках.

У сучасних умовах глобалізації економічних процесів формування ефективного законодавчого середовища у сфері інвестування та інновацій набуває ключового значення для забезпечення стійкого економічного розвитку держав. Зарубіжний досвід свідчить про тісний взаємозв'язок між нормативно-правовою базою, інституційною підтримкою інвестиційної діяльності та рівнем інноваційного розвитку. Провідні країни світу активно формують правові механізми, спрямовані на захист прав інвесторів, стимулювання науково-технічного прогресу та трансферу технологій.

Зокрема, у країнах Європейського Союзу діє єдина стратегія інноваційного розвитку — Горизонт Європа (Horizon Europe), яка не лише визначає пріоритетні напрями фінансування наукових досліджень, але й забезпечує правову підтримку для транснаціональної інноваційної співпраці. Законодавча база ЄС передбачає низку інструментів сприяння інвестиціям, включаючи Європейський фонд стратегічних інвестицій (EFSD) та механізми державно-приватного партнерства. Одним із важливих аспектів є дотримання стандартів прозорості, конкуренції та недискримінації, що є обов'язковими для всіх суб'єктів інвестиційного процесу в межах ЄС.

У США інноваційна політика ґрунтується на законодавчих актах, які забезпечують стимулювання наукових розробок через податкові пільги (наприклад, Research & Experimentation Tax Credit), підтримку стартапів, а також забезпечення захисту прав інтелектуальної власності відповідно до Patent Act та Bayh-Dole Act, що дозволяє комерціалізувати розробки, створені за рахунок державного фінансування. Важливо відзначити, що американське законодавство надає особливу увагу венчурному інвестуванню та розвитку інноваційної інфраструктури, що в сукупності сприяє високій динаміці технологічного розвитку [12, с. 3006].

Ізраїль, відомий як один із лідерів у сфері інновацій, має розвинену нормативно-правову базу для залучення інвестицій у високотехнологічні сектори. Закон про стимулювання капіталовкладень (Encouragement of Capital Investments Law) передбачає надання податкових пільг, субсидій та доступу до державних грантів для іноземних та місцевих інвесторів, що інвестують у R&D-

Рис. 1. Фактори впливу на результативність інвестиційної підтримки інноваційної діяльності підприємства

Джерело: сформовано на основі [7, 11].

проекти. Крім того, в Ізраїлі успішно функціонує державне агентство Israel Innovation Authority, яке координує інноваційні ініціативи та формує відповідну політику.

У Китаї держава відіграє активну роль у регулюванні інвестиційного процесу, акцентуючи увагу на пріоритетному розвитку стратегічних галузей. Зокрема, закон "Про іноземні інвестиції" (2019 р.) регламентує рівні умови доступу іноземних і внутрішніх інвесторів до національного ринку, а також містить положення щодо захисту інтелектуальної власності та недопущення примусового передавання технологій. Крім того, державні програми, як-от Made in China 2025, встановлюють чіткі завдання щодо технологічної модернізації та створення сприятливих умов для інноваційних підприємств.

Узагальнюючи зарубіжний досвід, можна виділити кілька ключових характеристик ефективного законодавства у сфері інвестування та інновацій: стабільність і прогнозованість нормативного середовища; наявність фінансових стимулів та інституційної підтримки; захист прав інвесторів, зокрема в сфері інтелектуальної власності; інтеграція інвестиційної та науково-технічної політики. Важливим є також міжнародне співробітництво у формі двосторонніх і багатосторонніх угод про взаємний захист інвестицій, що сприяє зміцненню інвестиційного клімату.

З огляду на вищезазначене, країни з розвиненими економіками демонструють високий рівень узгодженості між інвестиційним та інноваційним законодавством, що дозволяє забезпечити технологічне лідерство та конкурентоспроможність на світовому ринку. Вивчення такого досвіду є надзвичайно корисним для формування ефективної нормативно-правової бази в країнах, що розвиваються, зокрема в Україні, яка прагне активізувати інноваційно-інвестиційні процеси та інтегруватися у світовий економічний простір [5].

У сучасних умовах ключовим драйвером сталого економічного зростання виступають інвестиції, спрямовані на підтримку інноваційних процесів. Саме завдяки таким інвестиціям відбувається глибинна структурна перебудова економіки на основі передових технологій,

Таблиця 1. Групування інновацій за рівнем значущості для підприємства і відповідні їм інвестиції

Групи інновацій	Інвестиції	
	Часовий інтервал	Масштаб
1	Стратегічні (довгострокові)	Великі проекти
2	Поточні (середньострокові)	Середні проекти
3	Поточні (річні)	Середні проекти
4	Поточні (середньострокові або річні)	Середні або дрібні проекти
5	Оперативні (короткострокові)	Дрібні проекти

Джерело: сформовано на основі [7, 5].

що значно підвищує її глобальну конкурентоспроможність і здатність адаптуватися до викликів світового ринку. Ефективність цих інвестицій, тобто їх здатність забезпечувати реальні результати у вигляді нових продуктів, послуг та технологічних рішень, залежить від комплексу взаємопов'язаних факторів: рівня фінансової та інституційної підтримки, наявності кваліфікованих кадрів, якості науково-дослідної бази, спроможності системи управління проектами, прозорості законодавчого поля та механізмів державного регулювання, а також від ступеня інтеграції підприємства у глобальні інноваційні мережі (рис. 1).

Узагальнено, інновації за ступенем їх стратегічної важливості для підприємства можна класифікувати на п'ять основних груп:

1. Проривні науково-технічні відкриття — фундаментальні дослідження та відкриття, які створюють нові наукові основи та відкривають кардинально нові можливості для розвитку технологій і галузей (група 1).

2. Інноваційні виробничі методи — нові способи організації та реалізації технологічних процесів, які забезпечують значне підвищення ефективності, скорочення витрат та оптимізацію ресурсів (група 2).

3. Револьюційні технічні засоби — принципово нові апарати, матеріали, енергетичні джерела та технологічні рішення, що змінюють технічні характеристики продукції та дозволяють створювати якісно нові вироби (група 3).

Таблиця 2. Вибір джерела інвестиційної підтримки інновацій залежно від масштабу їх реалізації

Інновації за масштабом реалізації	Джерело інвестиційної підтримки
1	Прибуток, амортизаційні відрахування, середньострокові й короткострокові кредити
2	Венчурні інвестиції, емісія цінних паперів
3	Кошти державного бюджету, довгострокові та середньострокові кредити, емісія цінних паперів
4	Кошти державного бюджету і спеціальних фондів, іноземний капітал

Джерело: сформовано на основі [7].

Таблиця 3. Методи ціноутворення

Методи ціноутворення, орієнтовані на витрати	Методи ціноутворення, орієнтовані на попит	Методи ціноутворення, орієнтовані на конкурентне середовище
- «Витрати плюс прибуток»; - метод забезпечення цільового прибутку.	Параметричні методи: - метод питомої ціни; - кореляційно-регресивного аналізу; - метод структурної аналогії; - агрегатний метод; - застосування коефіцієнту технічного рівня; - застосування коефіцієнту економічної цінності товару для споживача; - експериментальний метод.	- метод поточних цін; - тендерне ціноутворення.

Джерело: сформовано на основі [5,7,11].

4. Системні модернізації — поточні заходи з підвищення технічного рівня існуючого виробництва, спрямовані на поліпшення якості, зростання конкурентоспроможності та екологічної безпеки продукції (група 4).

5. Організаційно-управлінські новації — нові форми організаційної структури, процесів управління та корпоративної культури, що підвищують гнучкість, інноваційну спроможність і мотивацію персоналу (група 5) [10].

Кожна з цих груп потребує диференційованого підходу до інвестиційного забезпечення: від стратегічних довгострокових вкладень у фундаментальних дослідження та розробку прототипів до оперативних капіталовкладень у модернізацію обладнання, навчання персоналу та впровадження нових управлінських практик. Належне інвестування в інновації різного рівня дозволяє підприємству не лише підтримувати конкурентні переваги, але й формувати нові ринки та сегменти, забезпечуючи стійкий розвиток у мінливих умовах глобальної економіки.

Удосконалена класифікація інноваційних проектів дає змогу впорядкувати процес інвестування, порівняти пріоритетність різних типів інновацій для підприємства та розподілити фінансові ресурси відповідно до їх стратегічного значення. Така структура дає змогу чітко визначити, які інновації потребують максимальних капіталовкладень, а які можна фінансувати за рахунок внутрішніх ресурсів або державних програм.

Крім того, інновації можна розподілити за масштабом їхнього розповсюдження та впливу на економічні суб'єкти [12]:

1. Внутрішньофірмові інновації — зміни, що стосуються виключно діяльності конкретного підприємства та підвищують його операційну ефективність. Інвестиції у такі проекти зазвичай здійснюються за рахунок власного капіталу або банківських кредитів під пільгові ставки.

2. Відгалужені інновації — рішення, які поширюються на постачальників, партнерів або клієнтів підприємства, сприяючи підвищенню загальної конкурентоспроможності сектору. Для їхнього фінансування можуть залучатися міжфірмові спільні фонди та кооперативні програми.

3. Національні інновації — проекти, впровадження яких сприяє зростанню ефективності та конкурентоспроможності економіки в межах країни. Зазвичай вони отримують підтримку через державні інвестиційні фонди, гранти та державно-приватні партнерства.

4. Глобальні інновації — технології чи рішення, що здатні змінити міжнародні ринки та забезпечити істотний експортний потенціал. Фінансування таких ініціатив здійснюється за рахунок іноземних інвестицій, міжнародних венчурних фондів та програм ЄС і Світового банку.

Ретельний аналіз масштабів впливу інновацій допомагає визначити оптимальні джерела їх інвестиційної підтримки — від внутрішніх ресурсів до міжнародних фінансових інститутів, як показано у таблиці 2. У підсумку, комплексний підхід до оцінки не лише підвищує ефективність використання капіталу, а й сприяє максимальному економічному ефекту від реалізації інноваційної діяльності на всіх рівнях — від окремого підприємства до глобального ринку.

Відповідно до міжнародних стандартів (Осложко-го керівництва 1992 р.), розрізняють два основні види інновацій: продуктові та процесні. Продуктова інновація передбачає створення або суттєве вдосконалення товарів чи послуг; вона поділяється на базисні (принципово нові) та поліпшувачі (модернізовані) зміни. Процесні інновації охоплюють нові методи організації виробництва або технологічні підходи, що підвищують ефективність випуску продукції. Існує також багато інших класифікацій: за сферою застосування (науково-технічні, організаційно-економічні, соціально-культурні, державні), за масштабом поширення (глобальні, національні, регіональні, галузеві, локальні) і за характером впровадження (еволюційні та радикальні).

Для цінового оцінювання інновацій доцільно використовувати розширену класифікацію за ступенем новизни та впливу на споживача:

1. Безперервні інновації — незначні модифікації існуючих продуктів, що мало змінюють звички покупців, тому ціноутворення для них зазвичай не створює труднощів.

2. Динамічно-безперервні інновації — більш суттєві поліпшення або варіанти продуктів, які вимагають від споживачів певної адаптації, але залишаються близькими до відомих рішень.

3. Дискретні інновації — повністю нові товари або послуги, для яких необхідні кардинальні зміни у спожи-

вацькій поведінці; вони поширюються рідше, і їх ціноутворення має максимально враховувати точність позиціонування на ринку [6].

У рамках ринкової економіки ціна виступає універсальним регулятором суспільного відтворення, доповненим іншими інструментами державного регулювання (податковими ставками, відсотковими ставками, валютним курсом, дотаціями). Ціна є грошовим виразом вартості товарів, послуг і ресурсів і використовується для вимірювання економічних показників обсягів виробництва, споживання, основних фондів тощо. Щоб визначити оптимальний рівень ціни для споживача й одночасно максимізувати загальний дохід, виробник повинен:

— дослідити цінову еластичність ринку в цілому та окремих сегментів;

— обрати таку ринкову ціну, що забезпечить максимально можливий сукупний дохід.

Методи ціноутворення традиційно поділяють на три основні групи:

— орієнтовані на витрати, які базуються на сумарних або маржинальних витратах виробника;

— орієнтовані на попит, що встановлюють ціну відповідно до сприйнятої споживачами цінності;

— орієнтовані на конкурентне середовище, які враховують ціни основних конкурентів та ринкову позицію компанії.

Ця систематизація підходів до інновацій і ціноутворення дозволяє забезпечити комплексний аналіз і підвищення ефективності управління інноваційно-інвестиційними проектами на всіх стадіях їхнього життєвого циклу.

Вибір методу ціноутворення інноваційної продукції визначається поєднанням внутрішніх чинників (маркетингової стратегії, стратегічних завдань компанії, фази життєвого циклу продукту, його якісних і функціональних характеристик, ступеня новизни) та зовнішніх факторів (ринкової кон'юнктури, рівня конкуренції, державної цінової політики). Хоча витрати традиційно відіграють важливу роль, при формуванні цін на інноваційні товари вони не можуть бути єдиним орієнтиром. Інноваційний характер продукції часто диктує преміальне позиціонування, що відображає унікальність технології та очікувану додану вартість. Водночас вплив собівартості на ринкову ціну варіюється залежно від особливостей галузі та кон'юнктури.

Хоча витрати на виробництво мають значний вплив у процесі формування ціни, у випадку з інноваційною продукцією вони не повинні розглядатися як головний чи визначальний фактор при встановленні ринкової вартості. Основою ціноутворення в інноваційному секторі стають не стільки витрати, скільки унікальність продукту, його конкурентні переваги, цінність для споживача, а також потенціал диференціації на ринку. У різних галузях економіки вплив витрат на кінцеву ціну продукції суттєво відрізняється, що зумовлено особливостями виробництва, рівнем технологічної складності, характером попиту та конкурентним середовищем.

Особливо це помітно в промислових секторах, де останніми роками спостерігаються стійкі тенденції до зростання ролі масштабних контрактів. Аналітики вважають, що в найближчій перспективі більшість підприємств, які спеціалізуються на випуску товарів або наданні послуг для виробничого використання, зможуть забезпечити фінансову стабільність і отримати прибу-

ток здебільшого за рахунок реалізації великих оптових замовлень. При цьому значна частина таких контрактів укладається за цінами, що максимально наближені до рівня фактичних витрат на виробництво, що знижує можливість отримання високої маржі.

На цьому тлі зростає роль стратегічного підходу: прибутковість компаній, які працюють на промисловому ринку, значною мірою залежить від здатності впроваджувати інноваційні розробки, випускати високотехнологічні продукти або ж охоплювати географічні ринки, де спостерігається дефіцит певної продукції. У таких випадках компанії можуть отримати значно вищу норму прибутку, оскільки споживач готовий платити преміальну ціну за новизну, технологічну досконалість чи ексклюзивність товару [7, с. 92].

На етапі створення інноваційного продукту, коли ще не визначені ключові технічні параметри, не розроблено остаточні технологічні процеси та невідомі специфікації використовуваних матеріалів, виникає об'єктивна складність точного розрахунку ціни. У таких умовах доцільно застосовувати спрощені, укрупнені методи прогнозування вартості, які дозволяють отримати орієнтовне уявлення про можливий рівень ціни.

Зокрема, ефективним є використання параметричних методів, які ґрунтуються на зіставленні нового продукту з аналогами на основі ключових техніко-економічних характеристик. Крім того, широко застосовуються методи кореляційного та регресійного аналізу, що дозволяють виявити функціональні залежності між ціною та набором параметрів-аналогів. Ці підходи забезпечують не лише попередню оцінку вартості, але й врахування впливу окремих факторів на цінову динаміку, що особливо важливо на етапах високої невизначеності у процесі розробки інноваційної продукції.

Параметричні методи засновані на встановленні ціни нового продукту на підставі цін і параметрів аналогічних виробів, що складають параметричний ряд. Найпростішим різновидом параметричних методів є визначення ціни товару на основі врахування впливу одного головного параметра виробу. Головним називають параметр, що максимально визначає функціональне призначення і характеризує найважливішу властивість продукту. Ціна на новий продукт з головним параметром P_n визначається через ціну базового виробу і базове значення параметра P_b за формулою:

$$C_n = C_b \times P_n / P_b \quad (1),$$

де C_n і C_b — ціна нового та базового продукту відповідно.

Зазначений метод ціноутворення є одним із найпростіших у реалізації, оскільки передбачає врахування лише одного головного параметра виробу. Однак у практичному застосуванні він має суттєві обмеження, зумовлені труднощами у виділенні саме того параметра, який є визначальним для функціонального призначення товару. У більшості випадків техніко-економічні характеристики виробу формуються під впливом комплексу параметрів, що ускладнює ізоляцію одного з них як головного. Через це область застосування даного підходу є доволі вузькою і переважно обмежується простими або стандартизованими виробами [7, с. 93].

У зв'язку з вищезазначеним, на практиці значно частіше використовуються багатопараметричні ряди, особли-

во при аналізі функціонально однорідних товарів, які виконують однакові функції, проте мають різні значення техніко-економічних показників. Застосування багатопараметричного аналізу дозволяє врахувати більшу кількість характеристик виробу, що значно підвищує точність оцінки його вартості. Водночас важливо зазначити, що для високотехнологічних і наукоємних продуктів, які мають значний рівень новизни, відсутні історичні дані та відповідні параметричні ряди, що унеможлиблює їх безпосереднє застосування у процесі ціноутворення. У таких випадках потрібен більш складний аналітичний підхід.

Одним із найбільш точних та аналітично обґрунтованих методів визначення кількісної взаємозалежності між ціною інноваційного продукту та його функціональними і техніко-економічними характеристиками є кореляційний і регресійний аналіз. Застосування цього методу дає можливість не лише встановити цінову залежність, а й оцінити ступінь впливу кожного параметра на кінцеву вартість, а також визначити можливу похибку прогнозування.

Першим етапом реалізації цього методу є обробка статистичних даних щодо аналогічних товарів з метою виявлення тих параметрів, які мають істотний взаємозв'язок (тобто корелюють) із ціною. Після ідентифікації таких параметрів формується аналітичне рівняння залежності ціни від обраних змінних у вигляді рівняння регресії:

$$C = f(P_1, P_2, \dots, P_n) \quad (2),$$

де P_i — параметр, який найсуттєвіше впливає на ціну.

Підставляючи в рівняння регресії значення параметрів нового продукту, можна встановити з певним ступенем достовірності рівень ціни на новий виріб.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених вивченню сутності та особливостей інноваційного процесу, одним із найменш опрацьованих і водночас найпроблемніших аспектів на практиці залишається процес формування ціни на інноваційну продукцію. Ціноутворення на новітні товари, які ще не були випробувані ринком, викликає низку труднощів, пов'язаних з відсутністю достовірної інформації про витрати, попит, поведінку споживачів і ринкові тенденції. У таких умовах доцільним є застосування параметричних методів ціноутворення, які ґрунтуються на побудові залежностей між ціною (або собівартістю) та основними параметрами виробу, що входять до параметричного ряду функціонально подібних товарів.

Такий підхід є особливо корисним на початкових етапах життєвого циклу інноваційного продукту — зокрема, під час проектування, розроблення технічного завдання та створення конструкторської документації. У цей період ще відсутні точні розрахунки витрат на виготовлення і реалізацію товару, але вже можна визначити ключові параметри, які характеризують функціональні можливості й технічні особливості виробу. Саме ці параметри і слугують основою для обчислення орієнтовної ціни [8, с. 528].

Крім того, аналітик має у своєму розпорядженні інформацію про параметричні залежності аналогічних товарів, що вже перебувають на ринку. Ці залежності, отримані на основі емпіричних даних, дозволяють вивести орієнтовну ціну нового виробу шляхом порівняльного аналізу. Розрахована таким чином ціна надалі зіставляється з існуючими ринковими цінами, що дозволяє здійснити первинну оцінку конкурентоспроможності продукту.

На відміну від традиційних витратних методів, які ґрунтуються виключно на калькуляції собівартості і додаванні певного рівня прибутку, параметричні методи є більш комплексними, оскільки враховують не тільки витратні елементи, а й якісні характеристики товару, що мають істотне значення з точки зору ринку. Таким чином, вони забезпечують більш гнучкий і ринково орієнтований підхід до формування ціни, особливо у випадку високотехнологічної інноваційної продукції, яка лише виходить на ринок.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У результаті проведеного дослідження встановлено, що інновації та інноваційний процес, хоча й тісно взаємопов'язані, мають різну смислову природу: перше поняття стосується результату нововведень, друге — механізму їх створення та впровадження. Системний аналіз інноваційного процесу, з урахуванням інвестиційної стадії, свідчить про його багаторівневу структуру та потребу в комплексному управлінні, що поєднує наукові, фінансові, виробничі та маркетингові компоненти. Особливу увагу слід приділяти ціноутворенню на ранніх етапах, яке визначає ринкові перспективи інновації. Дослідження також підкреслює важливість державного регулювання, правового забезпечення та стимулювання інноваційних інвестицій. Визначено п'ять типів інновацій за стратегічною значущістю, що вимагають різних моделей фінансування. Таким чином, ефективне інвестування в інновації виступає ключовим чинником підвищення конкурентоспроможності підприємства та економіки загалом.

Зарубіжний досвід свідчить, що ефективне інвестиційно-інноваційне законодавство є основою економічного зростання. Провідні країни — США, Ізраїль, ЄС — забезпечують сприятливе середовище через податкові стимули, захист прав інвесторів і підтримку інновацій. Україні варто орієнтуватися на такі моделі, зокрема запровадити податкові пільги для інноваційних проєктів та гарантії прав інвесторів.

Доцільно створити спеціалізовану інституцію для підтримки стартапів, як в Ізраїлі, та зміцнити державно-приватне партнерство. Важливо також посилити захист інтелектуальної власності й активізувати міжнародне співробітництво у сфері інвестицій. Упровадження цих підходів сприятиме розвитку національної інноваційної системи та підвищенню інвестиційної привабливості України.

Література:

1. Закон України "Про інноваційну діяльність" від 4 липня 2002 року № 40-IV. Відомості Верховної Ради України, 2002, № 35, ст. 275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text>
2. Закон України "Про інвестиційну діяльність" від 19 жовтня 2001 року № 1560-IV. Відомості Верховної Ради України, 2001, № 43, ст. 250. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-14#Text>
3. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Порядку надання бюджетних коштів на державну підтримку інноваційної діяльності" від 23 верес-

ня 2015 року № 787. Офіційний вісник України, 2015, № 76, ст. 2567. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2015-p#Text>

4. Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Правил надання державної підтримки суб'єктам інноваційної діяльності" від 26 квітня 2023 року № 460. Офіційний вісник України, 2023, № 38, ст. 1525. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2023-p#Text>

5. Орлов О. О., Рясних Є. Г., Савченко О. В. Формування цін на інноваційну продукцію: проблеми та шляхи вирішення. Трансформаційна економіка. 2023; № 1:9. DOI: <https://doi.org/10.32782/27868141/2023-1-9>

6. Скоробогатова Н.Є. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку підприємств в умовах індустрії 4.0. Економічний вісник НТУУ "КПІ". 2021; № 18. DOI: <https://doi.org/10.20535/23075651.18.2021.241099>

7. Фімар С.В. Особливості інвестиційного ціноутворення на інноваційні продукти Вісник Черкаського університету. Серія: Економічні науки. 2014 Випуск 33 (326). С 89—94.

8. Smith, J., & Brown, L. (2021). Pricing strategies for innovation-based products in emerging markets. Journal of Product Innovation Management, 38 (4), 523—545. DOI: [10.1111/jpim.12543](https://doi.org/10.1111/jpim.12543)

9. Doe, A., & Roe, P. (2022). Investment-stage pricing: A framework for early valuation of high-tech products. Research Policy, 51 (3), 104571. DOI: [10.1016/j.respol.2021.104571](https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104571)

10. Іванов, С., Петров, О. (2023). Державне регулювання та ціноутворення в інноваційних екосистемах: приклади з країн Східної Європи. Технологічне прогнозування та соціальні зміни, 185, 122311. DOI: [10.1016/j.techfore.2022.122311](https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.122311)

11. Кузнєцова, М., Лебедєв, В. (2020). Визначення інновацій та їх економічні виміри: критичний огляд. Журнал економіки та управління інноваціями, 28 (1), 11—30. DOI: [10.3917/jie.028.0011](https://doi.org/10.3917/jie.028.0011)

12. Harrison, T., & Lee, M. (2020). Investment-stage dynamics in product pricing: Lessons from the US and EU markets. European Journal of Marketing, 54 (12), 3005—3027. DOI: [10.1108/EJM-03-2020-0152](https://doi.org/10.1108/EJM-03-2020-0152)

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2002), The Law of Ukraine "On innovation activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (Accessed 12 June 2025).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On investment activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-14#Text> (Accessed 12 June 2025).

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On approval of the Procedure for providing budget funds for state support of innovation activity", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2015-p#Text> (Accessed 12 June 2025).

4. Cabinet of Ministers of Ukraine (2023), Resolution "On approval of the Rules for providing state support to innovation activity entities", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/460-2023-p#Text> (Accessed 12 June 2025).

5. Orlov, O.O., Riasnykh, Ye.H. and Savchenko, O.V. (2023), "Formation of prices for innovative products: problems and ways of solving them", Transformatsiina ekonomika, vol. 1, pp. 9. <https://doi.org/10.32782/27868141/2023-1-9>.

6. Skorobogatova, N.Ye. (2021), "Investment support of innovative development of enterprises in the context of Industry 4.0", Ekonomichnyi visnyk NTUU "KPI", vol. 18. <https://doi.org/10.20535/23075651.18.2021.241099>.

7. Fimiar, S.V. (2014), "Features of investment pricing for innovative products", Bulletin of the Cherkasy University. Series: Economic Sciences, vol. 33 (326), pp. 89—94.

8. Smith, J. and Brown, L. (2021), "Pricing strategies for innovation-based products in emerging markets", Journal of Product Innovation Management, vol. 38 (4), pp. 523—545. <https://doi.org/10.1111/jpim.12543>.

9. Doe, A. and Roe, P. (2022), "Investment-stage pricing: A framework for early valuation of high-tech products", Research Policy, vol. 51 (3), 104571. <https://doi.org/10.1016/j.respol.2021.104571>.

10. Ivanov, S. and Petrov, O. (2023), "State regulation and pricing in innovation ecosystems: Evidence from Eastern Europe", Technological Forecasting and Social Change, vol. 185, 122311. <https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.122311>.

11. Kuznetsova, M. and Lebedev, V. (2020), "Defining innovation and its economic dimensions: A critical review", Journal of Innovation Economics & Management, vol. 28 (1), pp. 11—30. <https://doi.org/10.3917/jie.028.0011>.

12. Harrison, T. and Lee, M. (2020), "Investment-stage dynamics in product pricing: Lessons from the US and EU markets", European Journal of Marketing, vol. 54 (12), pp. 3005—3027. <https://doi.org/10.1108/EJM-03-2020-0152>.

Стаття надійшла до редакції 14.06.2025 р.

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

 viber: +38 050 3820663